

**Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Rzeczypospolitej Polskiej**

Parafa: Min. K. Stanowski

Akceptacja: Min. R. Sikorski

**Program
polskiej współpracy rozwojowej
realizowanej za pośrednictwem
MSZ RP w roku 2011**

WARSZAWA 2010

Spis treści

1.	Założenia merytoryczne programu współpracy rozwojowej na 2011 rok.....	3
2.	Metody współpracy rozwojowej	4
3.	Podział środków na współpracę rozwojową	5
3.1.	Kraje priorytetowe i Partnerstwo Wschodnie.....	5
3.1.1.	Białoruś	5
3.1.2.	Ukraina	6
3.1.3.	Gruzja	7
3.1.4.	Mołdowa.....	7
3.1.5.	Armenia, Azerbejdżan (Partnerstwo Wschodnie)	8
3.1.6.	Afganistan	8
3.1.7.	Angola	9
3.1.8.	Autonomia Palestyńska	9
3.2.	Dwustronna współpraca rozwojowa z innymi krajami i regionami.....	9
3.2.1.	Azja Środkowa	9
3.2.2.	Afryka Subsaharyjska.....	10
3.3.	Program małych grantów	10
4.	Pomoc humanitarna i żywnościowa	10
5.	Programy horyzontalne i szkoleniowe	11
5.1.	Szkolenie dla młodych dyplomatów z krajów partnerskich.....	11
5.2.	Program SENSE	11
5.3.	Szkolenie dla osób zajmujących się zawodowo tematyką Afganistanu.....	11
6.	Współpraca w ramach organizacji międzynarodowych	11
6.1.	Europejski Fundusz Rozwoju.....	11
6.2.	OECD	12
6.3.	ONZ.....	12
7.	Wolontariat Polska Pomoc	12
8.	Informacja i promocja Programu polskiej współpracy rozwojowej oraz edukacja rozwojowa	13
8.1.	Informacja i promocja	13
8.2.	Edukacja rozwojowa	13
9.	Ewaluacja i monitoring Programu polskiej współpracy rozwojowej.....	14
10.	Obsługa Programu polskiej współpracy rozwojowej oraz współpraca z instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w jego realizację.....	14
11.	Alokacje finansowe	14

1. Założenia merytoryczne programu współpracy rozwojowej na 2011 rok

Jednym z przejawów udziału Polski w polityce międzynarodowej jest rosnące zaangażowanie w działania na rzecz rozwoju. Jako sygnatariusz Deklaracji Milenijnej przyjętej przez państwa członkowskie ONZ w 2000 r., kraj nasz aktywnie włącza się w inicjatywy na rzecz realizacji Milenijnych Celów Rozwoju (*Millennium Development Goals - MDGs*). W planowaniu polskiej współpracy na rzecz rozwoju uwzględniamy także problemy zmian klimatu oraz właściwego wykorzystania środowiska naturalnego. W tworzeniu programu rozwoju Polska kieruje się własnym doświadczeniem. Potwierdza ono, że ważnym elementem procesu rozwoju jest wzmacnianie instytucji państwa oraz szeroko rozumianego dobrego rządzenia (*good governance*), którego istotę stanowią m.in. przejrzystość procedur, pluralizm światopoglądowy, niezależne media oraz aktywny udział społeczeństwa obywatelskiego.

Poparcie Polaków dla tego rodzaju aktywności rośnie, co wynika z przekonania, iż odpowiedzialność za procesy i zjawiska służące rozwojowi gospodarczemu i społecznemu oraz wzrostowi dobrobytu na świecie spoczywa również na naszym kraju, a współpraca rozwojowa powinna stanowić integralny element polskiej polityki zagranicznej.

Niniejszy dokument przedstawia ramowy plan podziału środków oraz pełni funkcję programu operacyjnego dla realizacji działań prowadzonych przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Stanowi także odpowiedź Polski na wyzwania międzynarodowe oraz zobowiązania wynikające z dokumentów regulujących współpracę rozwojową, w tym m.in.: Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (art. 208-211), Deklaracji Milenijnej, Deklaracji Paryskiej ws. Efektywności Pomocy, Europejskiego Konsensusu w sprawie Rozwoju, Agendy Działań z Accry, a także inicjatywy Partnerstwa Wschodniego i Europejskiego Funduszu Rozwoju. Uwzględnia również wnioski wynikające z oceny wsparcia udzielanego przez Polskę w ostatnich latach, w tym doświadczenia polskiej współpracy rozwojowej z Afganistanem. Program współpracy rozwojowej na 2011 rok bierze także pod uwagę możliwości implementacyjne zarówno krajów partnerskich (tzn. odbiorców pomocy), jak i organizacji wdrażających.

W 2011 r. na programy współpracy rozwojowej prowadzone za pośrednictwem MSZ przeznaczono w budżecie państwa kwotę 109 mln zł.¹ Realizując cele współpracy rozwojowej Polska będzie kontynuowała swoje zaangażowanie w krajach Europy Wschodniej. Dzięki unijnej inicjatywie Partnerstwa Wschodniego (PW) pojawiła się dodatkowa możliwość pogłębiania stosunków z objętymi nią państw z Unią Europejską. Rozwój tego partnerstwa stanowi ważny priorytet naszej polityki zagranicznej. Zgodnie z planem prac polskiej Prezydencji w Radzie UE, działania w obszarze współpracy rozwojowej w roku 2011 będą skoncentrowane na realizacji celów zawartych w inicjatywie PW.

¹ Wysokość środków ujęta w projekcie ustawy budżetowej na rok 2011 w części 83 – Rezerwy celowe, których dysponentem jest MSZ, zaplanowana została rezerwa o nazwie *Implementacja polskiego programu współpracy na rzecz rozwoju oraz wsparcie międzynarodowej współpracy na rzecz demokracji i społeczeństwa obywatelskiego, w tym 9.000 tys. zł na Partnerstwo Wschodnie*. Zadania MSZ w zakresie współpracy rozwojowej obejmują także Europejski Fundusz Rozwoju (EDF), finansowany z odrębnej od rezerwy celowej linii budżetowej. Oprócz MSZ inicjatywy pomocowe realizują także inne resorty, przede wszystkim Ministerstwo Finansów (pomoc finansowa) oraz Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (pomoc stypendialna). Istotną część polskiej pomocy rozwojowej stanowi finansowanie i współdecydowanie o działaniach podejmowanych w tym obszarze przez Unię Europejską. Płatności dokonywane z budżetu UE i klasyfikowane jako ODA stanowią ok. 5-6% budżetu UE (ponad 7 mld EUR w roku 2011). Udział Polski w finansowaniu tych wydatków w roku 2011 można określić zgodnie z poziomem składki polskiej do budżetu ogólnego UE (ok. 3,2%) na poziomie ok. 250 mln EUR. Wszystkie te działania składają się na Oficjalną Pomoc Rozwojową RP.

Podobnie jak w latach poprzednich, wsparcie uzyskają kraje priorytetowe, tj. Afganistan, Białoruś, Ukraina, Gruzja, Mołdowa, Angola i Autonomia Palestyńska.

MSZ będzie rozwijać także wolontariat zagraniczny, rozumiany jako wsparcie dla projektów realizowanych na rzecz krajów rozwijających się i przechodzących transformację. Działania będą realizowane równoległe dwiema drogami - jako aktywność stanowiąca integralną część projektów rozwojowych oraz jako niezależny program wolontariatu zagranicznego.

Wychodząc naprzeciw międzynarodowym wysiłkom mającym na celu zwiększenie skuteczności i efektywności działań rozwojowych, Polska dąży do wypracowania głównych kierunków działań prorozwojowych, uwzględniając w możliwie największym stopniu dokonujący się międzynarodowy podział pracy pomiędzy donatorami, potrzeby i priorytety biorców pomocy, a także polskie doświadczenia transformacyjne, na które składa się unikatowa wiedza o procesach rozwoju i o metodach jego wspierania, którą Polska może dzielić z państwami przechodzącymi zmiany systemowe. Stąd też w programie przyjęto wspólne sektory wsparcia, co jednak nie oznacza stosowania identycznego podejścia w poszczególnych krajach, a jedynie określa ogólne ramy naszego zaangażowania.

Główne polskie działania będą więc koncentrować się w następujących obszarach:

- dobre rządzenie (*good governance*);
- migracje i zarządzanie granicami;
- rozwój obszarów wiejskich i rolnictwo;
- mała i średnia przedsiębiorczość.

Ponadto, przygotowując Program polskiej współpracy rozwojowej przyjęto następujące założenia ramowe:

- a) skierowanie ok. 3/4 środków finansowych przeznaczonych na współpracę rozwojową do krajów priorytetowych;
- b) skoncentrowanie wsparcia na wybranych sektorach priorytetowych, z uwzględnieniem priorytetów programowych Partnerstwa Wschodniego w krajach objętych tym przedsięwzięciem;
- c) respektowanie zasady równości płci (*gender equality*) oraz promowanie praw człowieka;
- d) powiązanie dwustronnych działań rozwojowych z działaniami realizowanymi przez UE oraz instytucje międzyrządowe i międzynarodowe;
- e) budowanie pozytywnego wizerunku Polski wśród partnerów zagranicznych poprzez działania podejmowane w ramach współpracy rozwojowej; wspieranie inicjatyw propagujących idee i zasady współpracy rozwojowej w polskim społeczeństwie;
- f) wspieranie bezpośredniego zaangażowania polskich obywateli we współpracę rozwojową, zwłaszcza jako wolontariuszy pracujących w krajach rozwijających się;²
- g) prowadzenie bieżącego monitoringu oraz opracowanie i wdrożenie systemu ewaluacji poszczególnych elementów programu.

2. Metody współpracy rozwojowej

Polska współpraca rozwojowa realizowana będzie poprzez:

² Pojęcie wolontariusza definiuje Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. 2003 nr 96 poz. 873 z późn. zmianami).

- a) projekty wyłonione w otwartym konkursie – zgłaszane przez organy administracji rządowej, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe³, publiczne i niepubliczne szkoły wyższe⁴, instytuty badawcze, PAN i tworzone przez nią jednostki organizacyjne⁵, działania za pośrednictwem ambasad RP i konsulatów RP.
- b) projekty wyłonione w drodze zaproszenia do składania projektów (Program małych grantów) – inicjowane i opracowywane w krajach partnerskich i zgłaszane przez polskie placówki dyplomatyczne;
- c) projekty kluczowe, których wdrożenie jest szczególnie istotne z punktu widzenia osiągnięcia zakładanych przez stronę polską celów rozwojowych w krajach priorytetowych (projekty kluczowe realizowane będą na Ukrainie i w Gruzji);
- d) współpracę z międzynarodowymi organizacjami, programami i funduszami działającymi w zakresie współpracy rozwojowej i pomocy humanitarnej.

Wydatkowanie funduszy będzie realizowane według formuły konkursu na udzielanie dofinansowania zapoczątkowanej w roku 2010, polegającej m.in. na możliwości naboru wniosków na dany rok kalendarzowy jesienią roku poprzedzającego. Przyjęcie takiego rozwiązania stwarza wnioskodawcom możliwość przedkładania projektów o dłuższym okresie realizacji, czego następstwem powinna być większa trwałość efektów ich realizacji.

3. Podział środków na współpracę rozwojową

3.1. Kraje priorytetowe i Partnerstwo Wschodnie

3.1.1. Białoruś

W 2011 r., podobnie jak w latach ubiegłych, MSZ kładąc nacisk na powiązania pomiędzy rozwojem i demokracją będzie wspierało inicjatywy z zakresu dobrego rządzenia umożliwiające obywatelom Białorusi dostęp do rzetelnej informacji, wyższego poziomu opieki zdrowotnej, bezpieczeństwa żywności oraz sprawnego zarządzania granicami. Obserwując rezultaty działań, zwłaszcza w obszarze rozwoju drobnej przedsiębiorczości, przewidujemy kontynuację aktywizacji stowarzyszeń zrzeszających małych i średnich przedsiębiorców. MSZ będzie wspomagało również aktywność Białorusi w ramach Partnerstwa Wschodniego.

Sektory wsparcia:

- dobre rządzenie (*good governance*), w szczególności: *inicjatywy medialne i wsparcie prasy lokalnej, prywatyzacja, polityka oświatowa, wsparcie grup defaworyzowanych oraz inne inicjatywy realizowane w ramach PW;*
- migracje i zarządzanie granicami, w szczególności: *działania w zakresie usprawnienia ruchu granicznego, zwalczania nielegalnych migracji i przestępczości celnej;*
- rozwój obszarów wiejskich i rolnictwo, w szczególności: *specjalistyczne staże dla urzędników w zakresie standardów fitosanitarnych i weterynarii, rozwój zawodowy grup defaworyzowanych;*

³ Jako organizacje pozarządowe traktowane są także: spółki non-profit, spółdzielnie socjalne, kościelne osoby prawne i jednostki organizacyjne, stowarzyszenia JST, izby gospodarcze oraz izby rolnicze.

⁴ Publiczne szkoły wyższe są uprawnione do ubiegania się o dofinansowanie z niniejszego programu działań w zakresie zgodnym ze swoimi ustawowo określonymi zadaniami.

⁵ Instytuty badawcze, PAN i tworzone przez nią jednostki organizacyjne są uprawnione do ubiegania się o dofinansowanie z niniejszego programu działań własnych w zakresie zgodnym ze swoimi ustawowo określonymi zadaniami.

- mała i średnia przedsiębiorczość, w szczególności: *aktywizacja stowarzyszeń zrzeszających małych i średnich przedsiębiorców, zwiększanie efektywności energetycznej.*

Przeznaczenie funduszy:

organy administracji rządowej, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, instytuty badawcze, PAN i tworzone przez nią jednostki organizacyjne, działania za pośrednictwem Ambasady RP i konsulatów RP, współpraca z mediami.

3.1.2. Ukraina

W 2011 r. MSZ będzie wspierało aktywność Ukrainy w ramach Partnerstwa Wschodniego. Nacisk zostanie położony na realizację europejskich aspiracji tego kraju, rozumianych jako dążenia modernizacyjne oraz dopasowywanie do standardów europejskich poszczególnych obszarów życia społeczno-gospodarczego.

Sektory wsparcia:

- dobre rządzenie (*good governance*), w szczególności: *zapobieganie i zwalczanie korupcji, inicjatywy na rzecz harmonizacji prawa z prawem unijnym (w obszarze wymiaru sprawiedliwości, służb celnych i granicznych; prawodawstwo dot. obrotu ziemią i kataster), reforma systemu emerytalnego, zarządzanie obszarami miejskimi w zakresie usług komunalnych oraz inne inicjatywy realizowane w ramach PW;*
- migracje i zarządzanie granicami, w szczególności: *inicjatywy w zakresie usprawnienia ruchu granicznego i zwalczania nielegalnej migracji;*
- rozwój obszarów wiejskich i rolnictwo, w szczególności: *wsparcie służb doradztwa rolniczego, aktywizacja społeczności lokalnych na rzecz poprawy jakości życia na wsi;*
- mała i średnia przedsiębiorczość, w szczególności: *zwiększenie efektywności energetycznej oraz utylizacji odpadów, aktywizacja stowarzyszeń zrzeszających MSP.*

Projekty kluczowe:

Analiza dotychczasowej współpracy rozwojowej z Ukrainą wskazuje, że jedną z bardziej widocznych i perspektywicznych polskich „nisz” we współpracy rozwojowej na rzecz tego kraju może stać się promowanie energooszczędności, zwłaszcza w sferze gospodarki komunalnej:⁶

1. Poprawa jakości życia mieszkańców miast poprzez budowanie potencjału wspólnot miejskich (w tym kompetencji dot. wodo- i energooszczędności oraz rewitalizacji).
2. Wsparcie gospodarki komunalnej poprzez poprawę jakości wody w mieście.

Przeznaczenie funduszy:

organy administracji rządowej, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, instytuty badawcze, PAN i tworzone przez nią jednostki organizacyjne, działania za pośrednictwem Ambasady RP i konsulatów RP.

⁶ W lipcu 2010 r. MSZ zorganizowało wizytę studyjną w Żytomierzu, celem rozeznania ukraińskich potrzeb w sferze usług komunalnych. Po wizycie sporządzony został raport pt. *Ocena dokumentu „Strategiczny plan rozwoju miasta na lata 2008–2017. Przyszłość Żytomierza” pod kątem możliwości wykorzystania go na rzecz Ukrainy przy programowaniu konkursu „Polska pomoc zagraniczna 2011”*. Raport jest dostępny na stronie internetowej ministerstwa: <http://www.polskapomoc.gov.pl/Dokumenty.i.publikacje,83.html>

3.1.3. Gruzja

Polska współpraca rozwojowa z Gruzją, zwłaszcza wsparcie reformy regionalnej, przynosi wymierne efekty, m.in. w postaci przyjęcia przez rząd Gruzji Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2010 – 2017. W 2009 r. Polska była największym krajowym donorem wspierającym tę reformę. Dodatkowo, przyjęcie przez władze gruzińskie polskiego modelu zarządzania lasami, dzięki projektom finansowanym przez MSZ, stanowi przykład skutecznego przekazywania doświadczeń transformacji ustrojowej. W 2011 r. MSZ będzie także wspierało aktywność Gruzji w ramach Partnerstwa Wschodniego.

Sektory wsparcia:

- dobre rządzenie (*good governance*), w szczególności: *rozwój regionalny i decentralizacja, zapobieganie i zwalczanie korupcji, wzmacnianie systemu pomocy społecznej, wzmocnienie niezależnych środków masowego przekazu oraz inne inicjatywy realizowane w ramach PW;*
- migracje i zarządzanie granicami, w szczególności: *usprawnienie kontroli celnej i zwalczanie przestępczości celnej, zwalczanie nielegalnej migracji;*
- rozwój obszarów wiejskich i rolnictwo, w szczególności: *działania na rzecz grup defaworyzowanych, leśnictwo i ochrona lasów;*
- mała i średnia przedsiębiorczość, w szczególności: *wsparcie przedsiębiorczości wiejskiej, aktywizacja zawodowa uchodźców wewnętrznych i grup zmarginalizowanych, ochrona środowiska (utyliczacja odpadów), efektywność energetyczna.*

Projekty kluczowe:

1. Wspieranie reformy systemu zarządzania lasami (w tym szkolnictwo zawodowe dla leśników).
2. Wsparcie rozwoju regionalnego i reformy regionalnej.

Przeznaczenie funduszy:

organy administracji rządowej, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, instytuty badawcze, PAN i tworzone przez nią jednostki organizacyjne, działania za pośrednictwem Ambasady RP.

3.1.4. Mołdowa

W nawiązaniu do programu działań powołanego w 2008 r. Polsko-Mołdawskiego Forum Integracji Europejskiej, wspomagamy reformy sprzyjające wprowadzaniu w Republice Mołdowy standardów przyjętych na terenie UE. Planowa jest również współpraca na rzecz Mołdowy z Austriacką Agencją Współpracy Rozwojowej (*Austrian Development Agency, ADA*) przy realizacji jednego z projektów wodnych. W 2011 r. MSZ będzie również wspierało aktywność Mołdowy w ramach Partnerstwa Wschodniego.

Sektory wsparcia:

- dobre rządzenie (*good governance*), w szczególności: *zapobieganie i zwalczanie korupcji, zarządzanie finansami publicznymi, rozwój samorządności, szkolenie zawodowe w zakresie rozwoju usług komunalnych oraz inne inicjatywy realizowane w ramach PW;*
- migracje i zarządzanie granicami, w szczególności: *usprawnienie ruchu granicznego i zwalczanie nielegalnej migracji, przeciwdziałanie handlowi ludźmi, usprawnienie kontroli celnej i zwalczanie przestępczości celnej;*
- rozwój obszarów wiejskich i rolnictwo, w szczególności: *standardy fitosanitarne;*
- mała i średnia przedsiębiorczość, w szczególności: *wsparcie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, efektywność energetyczna oraz utylizacja odpadów.*

Przeznaczenie funduszy:

organy administracji rządowej, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, instytuty badawcze, PAN i tworzone przez nią jednostki organizacyjne, działania za pośrednictwem Ambasady RP.

3.1.5. Armenia, Azerbejdżan (Partnerstwo Wschodnie)

W 2011 r. MSZ będzie szczególnie wspierało aktywność Armenii i Azerbejdżanu w ramach Partnerstwa Wschodniego.

Sektory wsparcia:

- dobre rządzenie (*good governance*), w szczególności: *rozwój regionalny, zwalczanie korupcji oraz inne inicjatywy realizowane w ramach PW;*
- migracje i zarządzanie granicami, w szczególności: *kontrola ruchu granicznego;*
- rozwój obszarów wiejskich i rolnictwo, w szczególności: *wzmacnianie potencjału miejscowego rolnictwa;*
- rozwój małej i średniej przedsiębiorczości, w szczególności: *wspieranie biznesu proekologicznego.*

Przeznaczenie funduszy:

organy administracji rządowej, organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, instytuty badawcze, PAN i tworzone przez nią jednostki organizacyjne, działania za pośrednictwem ambasad RP.

3.1.6. Afganistan

Polska wspiera w Afganistanie procesy budowy stabilności, pojednania narodowego oraz trwałej poprawy życia Afgańczyków. Podejmujemy działania na rzecz wdrażania założeń Afgańskiej Narodowej Strategii Rozwoju. Współpraca rozwojowa ma kluczowe znaczenie dla pokojowej przyszłości Afganistanu.

Sektory wsparcia:

- dobre rządzenie (*good governance*), w szczególności: *wzmocnienie administracji państwowej, w tym sektora sprawiedliwości, rozwój niezależnych mediów, edukacja);*
- rozwój prowincji i miasta Ghazni, w szczególności: *rozbudowa infrastruktury publicznej (w tym dróg, szkół, dostępu do wody i elektryczności), tworzenie miejsc pracy, pomoc dla uchodźców);*
- rozwój obszarów wiejskich i rolnictwo, w szczególności: *wprowadzanie upraw alternatywnych do maku, ochrona zdrowia (w tym budowa i rozbudowa wiejskich ośrodków zdrowia);*
- mała i średnia przedsiębiorczość, w szczególności: *rozwój sektora prywatnego, aktywizacja zawodowa kobiet.*

Przeznaczenie funduszy:

organy administracji rządowej, w tym w szczególności zespół polskich specjalistów w PRT (*Provincial Reconstruction Team*), organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, instytuty badawcze PAN i tworzone przez nią jednostki organizacyjne, współpraca wielostronna oraz wsparcie realizacji Narodowego Programu Odbudowy Afganistanu.

3.1.7. Angola

Sektory wsparcia:

- rolnictwo i ochrona środowiska, w szczególności: *rozminowywanie, redukcja i rozwiązywanie problemu odpadów;*
- edukacja, w szczególności: *rozwój zasobów ludzkich (w obszarze żeglugi, rybołówstwa, geologii), zapewnienie dostępu do edukacji na poziomie podstawowym i średnim, rehabilitacja osób z traumą pokonfliktową;*
- ochrona zdrowia, w szczególności: *zapobieganie i kontrola rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych.*

Przeznaczenie funduszy:

organy administracji rządowej, organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, instytuty badawcze, PAN i tworzone przez nią jednostki organizacyjne, działania za pośrednictwem Ambasady RP.

3.1.8. Autonomia Palestyńska

Sektory wsparcia:

- dobre rządzenie (*good governance*), w szczególności: *podnoszenie kwalifikacji pracowników służb publicznych;*
- migracje i zarządzanie granicami, w szczególności: *szkolenia podwyższające kwalifikacje funkcjonariuszy straży granicznej*
- rozwój obszarów wiejskich i rolnictwo, w szczególności: *podwyższenie jakości miejscowej produkcji, zagospodarowanie terenów rolnych i wsparcie wspólnot lokalnych (przede wszystkim gospodarczych), zarządzanie zasobami wodnymi;*
- edukacja, w szczególności: *rozwój i aktywizacja młodzieży.*

Przeznaczenie funduszy:

organy administracji rządowej, organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, instytuty badawcze, PAN i tworzone przez nią jednostki organizacyjne, działania za pośrednictwem Ambasady RP

3.2. Dwustronna współpraca rozwojowa z innymi krajami i regionami

3.2.1. Azja Środkowa

Sektory wsparcia:

- dobre rządzenie (*good governance*), w szczególności: *rozwój regionalny, zwalczanie korupcji oraz inne inicjatywy realizowane w ramach PW;*
- migracje i zarządzanie granicami, w szczególności: *kontrola ruchu granicznego;*
- rozwój obszarów wiejskich i rolnictwo, w szczególności: *wzmacnianie potencjału miejscowego rolnictwa;*
- rozwój małej i średniej przedsiębiorczości, w szczególności: *wspieranie biznesu proekologicznego.*

Przeznaczenie funduszy:

organy administracji rządowej, organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, instytuty badawcze, PAN i tworzone przez nią jednostki organizacyjne, działania za pośrednictwem ambasad RP.

3.2.2. Afryka Subsaharyjska

Priorytety:

dostęp do wody pitnej (w szczególności ujęcia wody), ochrona środowiska (w szczególności gospodarka odpadami), edukacja i aktywizacja zawodowa, ochrona zdrowia (w szczególności choroby zakaźne).

Przeznaczenie funduszy:

organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, instytuty badawcze, PAN i tworzone przez nią jednostki organizacyjne, działania za pośrednictwem Ambasady RP.

3.3. Program małych grantów

Celem Programu małych grantów jest wspieranie działań przyczyniających się do realizacji Milenijnych Celów Rozwoju (MDGs) w krajach partnerskich polskiej współpracy rozwojowej. Polskie placówki dyplomatyczne, które otrzymają na ten cel określone środki finansowe, będą mogły wesprzeć inicjatywy miejscowych organizacji społecznych i instytucji użyteczności publicznej działających na rzecz osiągnięcia MDGs oraz grup defaworyzowanych.

W krajach Bałkanów Zachodnich, Azji i Pacyfiku, w Afryce Północnej oraz na Bliskim Wschodzie i w Ameryce Łacińskiej działania rozwojowe będą finansowane wyłącznie w ramach Programu małych grantów.

4. Pomoc humanitarna i żywnościowa

Pomoc humanitarna będzie realizowana zgodnie z regułami Dobrego Świadczenia Pomocy Humanitarnej (*Good Humanitarian Donorship, GHD*) oraz Europejskiego Konsensusu w sprawie Pomocy Humanitarnej (*European Consensus on Humanitarian Aid*). Oznacza to przede wszystkim, że decyzje o udzieleniu pomocy humanitarnej będą motywowane potrzebami krajów dotkniętych kryzysami, a także będą one uwzględniać podstawowe zasady pomocy humanitarnej, tj. humanitaryzm, bezstronność, neutralność i niezależność. Ważnymi kryteriami świadczenia pomocy humanitarnej będą również: szybkość, odpowiedzialność i możliwie niskie koszty administracyjne. Polskie środki przeznaczane na pomoc humanitarną będą więc alokowane w oparciu o międzynarodowe standardy, takie jak: „*Kodeks postępowania obowiązujący w Międzynarodowym Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy i organizacjach pozarządowych w programach reagowania kryzysowego*”. Potwierdzeniem naszego zaangażowania w stosowanie i promocję zasad pomocy humanitarnej będzie współprzewodnictwo Polski w grupie donatorów *Good Humanitarian Donorship* w okresie od lipca 2011 r. do czerwca 2012 r.

Wsparcie w dziedzinie pomocy humanitarnej będzie miało głównie formę wpłat dobrowolnych na rzecz międzynarodowych organizacji humanitarnych oraz dofinansowania działań pozarządowych organizacji humanitarnych. W związku z tym alokacja środków na pomoc humanitarną w roku 2011 obejmować będzie: odpowiedź na nagłe kryzysy (*emergency response*), odpowiedź na przedłużające się kryzysy (*protracted crises*) i kryzysy kompleksowe (*complex emergencies*) w ramach apeli humanitarnych ONZ, wsparcie działań w zakresie działań przejściowych (*early recovery*), a także udział we wpłatach wielostronnych na rzecz humanitarnych organizacji międzynarodowych.

Pomoc żywnościowa będzie realizowana zgodnie z Konwencją o Pomocy Żywnościowej, którą Polska ratyfikowała w 1999 r. oraz z uwzględnieniem przyjętych 30 kwietnia 2010 r. konkluzji Rady UE ws. humanitarnej pomocy żywnościowej (*Humanitarian Food Assistance*). Polska pomoc żywnościowa będzie zatem ukierunkowana potrzebami i skoordynowana z działaniami rozwojowymi w sektorze bezpieczeństwa żywnościowego.

5. Programy horyzontalne i szkoleniowe

W ramach Programu polskiej współpracy rozwojowej kontynuowane będą działania o charakterze horyzontalnym, czyli inicjatywy obejmujące swoim zakresem co najmniej kilka państw partnerskich, w tym także kraje Partnerstwa Wschodniego.

5.1. Szkolenie dla młodych dyplomatów z krajów partnerskich

Celem szkolenia jest doskonalenie zawodowe młodej kadry dyplomatycznej krajów rozwijających się lub przechodzących transformację ustrojową. W 2011 r. MSZ zaplanowało kolejną już edycję programu, która obejmie również kraje Partnerstwa Wschodniego. Rekrutacja kandydatów przeprowadzona zostanie przez Departament Współpracy Rozwojowej oraz Departament Wdrażania Programów Rozwojowych, we współpracy z polskimi placówkami oraz w porozumieniu z właściwymi departamentami terytorialnymi MSZ.

5.2. Program SENSE

SENSE (*Strategic Economic Needs and Security Exercise*) jest programem szkoleniowym pozwalającym m.in. na komputerową symulację funkcjonowania państwa z gospodarką rynkową. Program oparty jest na licencjonowanym oprogramowaniu stworzonym przez amerykański *Institute for Defense Analyses*.

W roku 2011 Polska zorganizuje 3 edycje szkolenia SENSE.

5.3. Szkolenie dla osób zajmujących się zawodowo tematyką Afganistanu

W roku 2011 MSZ planuje zorganizowanie trzeciej edycji szkolenia dla osób zajmujących się zawodowo Afganistanem. Zadaniem inicjatywy jest przedstawienie zagadnień kulturowych, społeczno-politycznych, a także tematyki współpracy rozwojowej w Afganistanie w celu ułatwienia nawiązywania kontaktów z miejscową ludnością i administracją państwową, jak również umożliwienia funkcjonowania w odmiennym kulturowo środowisku. Adresatem tego szkolenia będą osoby, które zajmują się tym krajem zawodowo bądź planują podjęcie tam pracy.

6. Współpraca w ramach organizacji międzynarodowych

W roku 2011 będziemy kontynuować współpracę rozwojową z szeregiem organizacji i funduszy międzynarodowych, w tym w szczególności z następującymi podmiotami:

6.1. Europejski Fundusz Rozwoju

Polska uczestniczy w polityce rozwojowej Unii Europejskiej. Jednym z instrumentów tej polityki jest Europejski Fundusz Rozwoju (*European Development Fund, EDF*). Beneficjentami EDF są kraje Afryki, Karaibów i Pacyfiku oraz Kraje i Terytoria Zamorskie. Obecnie, na mocy Umowy Wewnętrznej (tzw. *Internal Agreement*), ratyfikowanej przez Polskę w 2007 r., implementowana jest dziesiąta edycja Funduszu, przewidziana na lata 2008-2013. Ustalono, że jego wysokość wyniesie 22,682 mld euro. Zgodnie z podziałem obciążeń

finansowych, udział naszego kraju w wydatkach 10. EDF wynosić będzie 1,3% całości Funduszu, tj. 294,886 mln euro. W roku 2011 Polska dokona po raz pierwszy płatności składki na rzecz tego Funduszu w wysokości 39,39 mln euro.

6.2. OECD

Polska angażuje się aktywnie w prace na forum Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Bierzymy czynny udział w wielu inicjatywach organizacji o charakterze rozwojowym, w Centrum Rozwoju (*Development Center*), w Partnerstwie dla Demokratycznego Rządzenia (*Partnership for Democratic Governance*).

Polska aktywność na forum OECD koncentruje się również na spełnieniu wszystkich warunków pozwalających na uzyskanie pełnego członkostwa w Komitecie Pomocy Rozwojowej (DAC), zrzeszającym 23 największych donatorów na świecie.

6.3. ONZ

Polska jest niezmiennie obecna na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych, gdzie aktywnie włącza się w promowanie globalnej współpracy rozwojowej. Angażujemy się w działania ONZ w zakresie redukcji ubóstwa i wprowadzania zasad zrównoważonego rozwoju, uznając centralną rolę ONZ w koordynacji międzynarodowych wysiłków na rzecz osiągnięcia Milenijnych Celów Rozwoju (*Millennium Development Goals - MDGs*). Wspieramy działalność agend systemu Narodów Zjednoczonych (m.in. poprzez dobrowolne wpłaty na rzecz różnych programów organizacji), zarówno w dziedzinie rozwojowej, jak i humanitarnej.

7. Wolontariat Polska Pomoc

MSZ traktuje wolontariat nie tylko jako istotny element współpracy między strukturami państwa i społeczeństwem obywatelskim, ale także jako jedną z najskuteczniejszych metod bezpośredniego angażowania Polaków we współpracę rozwojową.

Polski program wolontariatu zagranicznego bazuje na rozwiązaniach stosowanych przez doświadczonych donatorów, ale coraz częściej także na doświadczeniach gromadzonych przez polskie organizacje pozarządowe. Wolontariusze z naszego kraju pracują na rzecz społeczności różnych regionów Afryki, Azji, Ameryki Łacińskiej. Wspierają także procesy transformacji ustrojowej, demokratyzacji i budowy społeczeństwa obywatelskiego oraz przemiany wolnorynkowe w wielu państwach Europy Środkowo-Wschodniej, Azji Środkowej i Kaukazu Południowego. Formy wsparcia w ramach wolontariatu są zróżnicowane w zależności od potrzeb poszczególnych krajów. Działalność wolontariuszy prowadzona jest jako element inicjatyw realizowanych w krajach partnerskich polskiej współpracy rozwojowej oraz w innych krajach rozwijających się, a także w ramach specjalnego programu wolontariatu zagranicznego. Wszystkie projekty są przygotowywane z uwzględnieniem tradycji i kultur beneficjentów, do których skierowane są działania rozwojowe oraz z poszanowaniem ich suwerenności i w oparciu o lokalne zasoby.

Wolontariat znakomicie sprawdza się w wielu politykach unijnych, a zwłaszcza we współpracy rozwojowej. Dla wzmocnienia tej formy wsparcia działań prowadzonych przez UE, Traktat Lizboński przewiduje powołanie Europejskiego Ochotniczego Korpusu Pomocy Humanitarnej (art. 214 TfUE).

Rok 2011 będzie dla wolontariatu okresem wyjątkowym, został bowiem ustanowiony w UE Europejskim Rokiem Wolontariatu. Polska docenia wkład wolontariuszy szczególnie w działania na rzecz pomocy humanitarnej, ochrony środowiska, praw człowieka, edukacji oraz zapewnianie opieki społecznej. Europejski Rok Wolontariatu przypada na okres objęcie przez

Polskę Prezydencji w UE. Jest więc ogromną szansą promocji tej formy działania w naszym kraju, ale też promocji Polski i polskich organizacji pozarządowych na arenie międzynarodowej. Wieloma rozwiązaniami możemy się pochwalić również przed państwami z długą tradycją w tym obszarze.

8. Informacja i promocja Programu polskiej współpracy rozwojowej oraz edukacja rozwojowa

8.1. Informacja i promocja

W kontekście rosnącego zaangażowania Polski we współpracę rozwojową bardzo ważny jest szeroki dostęp do informacji nt. celów i sposobów oraz kierunków geograficznych przekazywania wsparcia.

Celem wzmocnienia przekazu informacyjnego i edukacyjnego nt. współpracy rozwojowej podjęte zostaną wysiłki na rzecz rozszerzenia radiowych umów koprodukcyjnych z podmiotów prywatnych (TOK FM) na radio publiczne. Ponadto nastąpi modernizacja i poprawa funkcjonowania strony internetowej www.polskapomoc.gov.pl. Popularyzacji polskiej współpracy rozwojowej służyć będzie także program wydawniczy, w ramach którego przewidujemy m.in. opublikowanie raportu rocznego „Polska współpraca na rzecz rozwoju”. Zostaną przygotowane również konferencje i briefingi prasowe na temat kolejnych edycji konkursów dot. podziału środków z rezerwy budżetowej przeznaczonych na polską współpracę rozwojową.

8.2. Edukacja rozwojowa

Edukacja rozwojowa wyjaśnia istotę i źródło problemów współczesnego świata, przybliża sytuację w krajach rozwijających się i przechodzących transformację ustrojową i pokazuje globalne współzależności. Powinna skłaniać do refleksji nad codziennymi wyborami, które wywierają wpływ na jakość życia ludzi w innych krajach oraz prowadzić do osobistego zaangażowania w działania na rzecz walki z ubóstwem na świecie i realizacji Milenijnych Celów Rozwoju.

Główne grupy docelowe działań z zakresu edukacji rozwojowej będą obejmowały: dzieci i młodzież, studentów, pracowników oświaty i kultury, kadre akademicką, dziennikarzy oraz urzędników państwowych.

MSZ zaangażuje się również w prace Międzysektorowego Procesu Wypracowywania Porozumienia nt. Edukacji Globalnej. Ponadto, uwzględnione zostaną rekomendacje z przeprowadzonego w 2009 r. przeglądu edukacji globalnej w Polsce, zawarte w „Krajowym raporcie na temat edukacji globalnej w Polsce” opracowanym przez *Global Education Network Europe* (GENE). W szczególności planujemy skupić się na:

- współtworzeniu krajowego komitetu ds. edukacji globalnej;
- wypracowywaniu standardów jakości edukacji globalnej (wsparcie prac Grupy Zagranica);
- udziale w konsultacjach dot. wypracowania definicji edukacji rozwojowej

Przeznaczenie funduszy:

organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, instytuty badawcze, PAN i tworzone przez nią jednostki organizacyjne, jednostki samorządu terytorialnego, organy administracji rządowej, współpraca z mediami.

9. Ewaluacja i monitoring Programu polskiej współpracy rozwojowej

Ewaluacja stanowi systematyczną i obiektywną ocenę realizowanych oraz zakończonych projektów, programów, w tym również procesu ich tworzenia, wdrażania i rezultatów. Celem ewaluacji jest przede wszystkim określenie stopnia realizacji założeń i skuteczności podjętych działań. Celami ewaluacji są także: usprawnienie programowania działań rozwojowych oraz zapewnienie przejrzystości wydatków ze środków publicznych.

MSZ traktuje ewaluację działań rozwojowych jako ocenę nie tylko końcowych rezultatów, ale całego procesu projektowego, obejmującego kluczowe czynniki i wydarzenia, które doprowadziły do konkretnej zmiany w zachowaniu projektodawców oraz beneficjentów wsparcia.

Monitoring i ewaluacja polskiej współpracy rozwojowej obejmować będą działania z roku 2010 i skupiać się wszystkim na wzmocnieniu wypracowanej w ostatnich latach metody systematycznego zbierania informacji o postępach trwających projektów oraz o efektach zakończonych działań. Będziemy dążyć do zbudowania efektywnego i adekwatnego systemu monitoringu, stanowiącego podstawę ewaluacji. Wyniki tych działań będą wykorzystane do dalszego programowania polskiej współpracy rozwojowej.

Planujemy również przygotowanie ewaluacji projektów kluczowych wdrażanych w roku 2011 w krajach priorytetowych programu (Ukraina i Gruzja), którą zamierzamy przeprowadzić w 2012 r.

Doskonaleniu systemu polskiej pomocy humanitarnej służyć będzie także monitoring finansowanych przez Polskę działań humanitarnych.

10. Obsługa Programu polskiej współpracy rozwojowej oraz współpraca z instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w jego realizację

W ramach administracyjnej obsługi programu polskiej współpracy rozwojowej finansowane będą m.in.:

- działania monitorujące projekty finansowane ze środków przeznaczonych na współpracę rozwojową,
- inicjatywy szkoleniowe dla organizacji i instytucji partnerskich zainteresowanych współpracą z MSZ przy realizacji programu,
- obsługa prawna działań rozwojowych,
- publikacja w prasie ogłoszeń dotyczących konkursów,
- podróże służbowe krajowe i zagraniczne związane z realizacją programu współpracy rozwojowej,
- zakup materiałów i wyposażenia oraz specjalistycznego oprogramowania),
- specjalistyczne szkolenia dla pracowników MSZ,
- umowy-zlecenia i umowy o dzieło z ekspertami zatrudnionymi okresowo w DWR, DWPR MSZ oraz w polskich placówkach dyplomatycznych, w krajach priorytetowych.

11. Alokacje finansowe